

DOI: [10.32702/2307-2156-2020.8.54](https://doi.org/10.32702/2307-2156-2020.8.54)

УДК 334.72:338.48:332

*В. І. Панасюк,
к. е. н., доцент,
доцент кафедри публічного управління, адміністрування та міжнародної економіки,
Білоцерківський національний аграрний університет
ORCID ID: 0000-0002-9141-0149*

*Т. В. Арбузова,
к. е. н., доцент,
доцент кафедри публічного управління, адміністрування та міжнародної економіки,
Білоцерківський національний аграрний університет
ORCID ID: 0000-0001-7806-8249*

ПУБЛІЧНО-ПРИВАТНЕ ПАРТНЕРСТВО У СФЕРІ ТУРИЗМУ ЯК ЧИННИК СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

*V. Panasiuk
PhD in Economics, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of public management, administration and international
economics, Bila Tserkva National Agrarian University*

*T. Arbuzova
PhD in Economics, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of public management, administration and international
economics, Bila Tserkva National Agrarian University*

PUBLIC AND PRIVATE PARTNERSHIP IN THE TOURISM INDUSTRY AS A FACTOR OF SOCIO-ECONOMIC DEVELOPMENT OF RURAL AREAS

Визначено сутність поняття «публічно-приватне партнерство» як ефективної форми взаємодії між державними органами влади та приватним бізнесом, встановлено його спільні ознаки з терміном «державно-приватне партнерство» та прийнято означені терміни як синоніми. Представлено класифікацію форм державно-приватного партнерства на основі аналізу основних законодавчих актів, що регулюють їх діяльність. Проведено статистичний аналіз договорів державно-приватного партнерства й акцентовано на соціальній складовій проектів партнерства в сфері сільського туризму. Обґрунтовано складові моделі туристичного кластера з перевагами введення в їх структуру механізмів публічно-приватного партнерства. Визначено перелік проблем розвитку сільського туризму, вирішення яких значною мірою залежить від зацікавленої участі державних органів влади в реалізації спільних проектів. Розглянуто особливості сільського туризму як виду підприємницької діяльності, що має стійкий соціально-економічний ефект. Обґрунтовано позитивний вплив реалізації проектів публічно-приватного партнерства в сфері сільського туризму на соціально-економічний розвиток окремих сільських районів. Запропоновано

перелік основних напрямів реалізації спільних проєктів публічно-приватного партнерства в сфері сільського туризму, які можуть мати найбільш позитивний результат.

The paper defines the concept of "public and private partnership" as an effective form of interaction between public authorities and private business, identifies its features common with the term "public-private partnership" and considers these terms as synonyms. The classification of public and private partnership forms on the basis of the analysis of the key legislative acts regulating their activity is presented in the paper. A statistical analysis of public and private partnership agreements has been conducted with the emphasis on the social component of partnership projects in the rural tourism. The components of the tourist cluster model with the advantages of introducing public and private partnership mechanisms into their structure are substantiated. The paper lists the problems in rural tourism development and their solution largely depends on the state authorities participation in the implementation of joint projects.

Features of rural tourism as a type of business activity that has a stable socio-economic effect are considered in the paper. The relationship between the entrepreneurial activity in the field of rural tourism effectiveness and socio-economic development of rural areas is determined. The positive impact of public and private partnership projects in the field of rural tourism on the socio-economic development of rural areas is substantiated. The list of the basic directions of public and private partnership joint projects realization in the field of rural tourism which can have the most positive result is offered. The common interest of the community and business tourism is related to the planning and implementation of national infrastructure development programs. These programs include road infrastructure and public transport improvement, training in tourism business, support for rural tourism financing; establishment of tourist information centers, where tourists can get information about local tourist sightseeings, historical and cultural events, as well as about national ethnocultural, household, religious features of communities. In addition, these centres can provide business partners with information about the tourist market development and the existing tourist routes, transport and trade network, food and accommodation facilities, which can help provide additional services to tourists.

Ключові слова: *публічно-приватне партнерство; сільський туризм; державні органи влади; соціально-економічний розвиток; сільські території.*

Key words: *public and private partnership; rural tourism; state authorities; socio-economic development; rural areas.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Протягом останніх років в Україні актуалізувалася потреба у підвищенні ефективності регіонального розвитку, розв'язанні соціально-економічних проблем як на національному, так і місцевому рівнях. Умови сьогодення спонукають до пошуку та запровадження нетрадиційних для національної економіки шляхів співпраці держави з приватним бізнесом, зокрема, через публічно-приватне партнерство. Досвід різних країн світу доводить, що механізм публічно-приватного партнерства є ефективним та перспективним інструментом соціально-економічного розвитку регіонів, засобом залучення інвестиційних ресурсів у спільні проєкти держави, в особі місцевих органів влади, та приватного бізнесу. Публічно-приватне партнерство визнають одним із шляхів забезпечення високоякісної соціальної інфраструктури та супровідних до неї послуг, де держава зберігає за собою право управляти та приймати рішення на місцях, захищаючи та підтримуючи інтереси громади. Найбільшого поширення публічно-приватне партнерство набуло у сферах транспортної та комунальної інфраструктури, відомими є приклади впровадження проєктів в освітній галузі, охороні здоров'я, туризмі, збереженні історичної та культурної спадщини.

Незважаючи на світову пандемію коронавірусу covid-19, яка внесла на початку 2020 року свої корективи в повсякденний устрій життя більшості людей світу, туристичний бізнес залишається одним з пріоритетних напрямів економічної політики України. Свідченням цього є затверджена Кабінетом Міністрів Державна цільова соціальна програма розвитку в Україні спортивної і туристичної інфраструктури на 2011–2022 рр. [1]. Програма спрямована на залучення довгострокових інвестиційних ресурсів, реалізацію ефективних бізнес-проєктів у сфері туризму. Вважаємо логічним акцентувати увагу на використанні механізму публічно-приватного партнерства в туристичній галузі як дієвих в налагодженні бізнесу на засадах партнерства, що

слугуватиме основою для забезпечення потенціалу економічного зростання в різних регіонах держави та, особливо, сільських. Сільський туризм є важливою складовою туристичного ринку, що охоплює широкий спектр видів підприємницької діяльності, орієнтований на природні й архітектурні пам'ятки та об'єкти, особливі інтереси туристів до природи і екотуризму, ходьбу, скелелазіння, пригодницький, спортивно-оздоровчий туризм, полювання та риболовлю, мистецтво, культурну спадщину, етнічний та гастрономічний туризм [2].

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор, виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Питання особливості публічно-приватного партнерства як сукупності відносин між державними органами влади і приватними партнерами, що мають позитивний соціально-економічний ефект, висвітлено в наукових працях вітчизняних та закордонних науковців, таких як С. Грищенко, Ю. Залознова, Н. Бутенко, І. Петрова, Д. Грімсей, М. Левіс та інших. Ряд дослідників спрямували свої наукові доробки на проблематику створення проектів публічно-приватного партнерства у сфері туризму та їх вплив на забезпечення сталого розвитку економіки країни. Серед них В. Папп, Н. Бошота, Є. Козловський, Т. Ткаченко, Л. Івашова, Г. Скляр, О. Литвин, Д. Дармостук, С. Тищенко. Водночас, проблема застосування сучасних механізмів публічно-приватного партнерства в сфері сільського туризму як одного з чинників соціально-економічного розвитку сільських територій залишається недостатньо висвітленою та потребує додаткового розгляду.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є обґрунтування особливостей партнерства між державними органами влади та приватним бізнесом в сфері туризму з орієнтацією на соціально-економічний розвиток сільських територій та подання пропозицій щодо основних напрямів застосування публічно-приватного партнерства в сфері сільського туризму, які можуть мати найбільший позитивний результат.

Вклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Інституціональні зміни, що відбулися з початком нового тисячоліття в багатьох країнах світу, змінили підходи до механізмів державного управління в сферах, які завжди перебували в державній власності. Так об'єкти водо- та електропостачання, автодорожнього, залізничного та трубопровідного транспортів, комунального господарства, а також ряд об'єктів інших галузей соціальної інфраструктури надаються в довго- та середньострокове користування приватним компаніям, хоча і залишаються під контролем та в межах державного регулювання. Набутий досвід сприяє формуванню ефективної форми взаємодії між державними органами влади та бізнесовими структурами, яка отримала назву публічно-приватне партнерство (ППП). Особливою рисою публічно-приватного партнерства є те, що воно спрямоване на досягнення як соціально важливих, так і економічно вигідних цілей, дозволяє забезпечити фінансування, будівництво, відновлення, управління або утримання інфраструктури чи надання суспільних послуг.

Прийнятій в зарубіжній практиці термін «Public and Private Partnership» у вітчизняних джерелах найбільш часто перекладається як «публічно-приватне партнерство» чи «державно-приватне партнерство (ДПП)» [3].

На наш погляд, більш близьким до сутності поняття є термін «публічно-приватне партнерство», оскільки він відтворює зміст відносин, прийнятих в практиці розвинутих країн, де в особі публічного партнера виступають як органи державної влади, так й органи місцевого самоврядування, громадські та професійні організації, благодійні фонди. В працях українських дослідників використовують переважно термін «державно-приватне партнерство» як таке, що сприймається більш однозначно нашою громадськістю і зафіксовано нормативними документами.

У країнах із перехідною економікою, де інститути громадянського суспільства зазвичай слабо розвинуті, пропозиції про партнерство надходять, переважно, від органів державної влади чи місцевого самоврядування, тому термін «державно-приватне партнерство» логічно відображає провідну роль держави. У нашому дослідженні ми аналізуємо публікації як вітчизняних, так і зарубіжних авторів, тому в дослідженні сутності поняття орієнтуємося на більш широке тлумачення «публічно-приватне партнерство», але не відхиляємо і термін «державно-приватне партнерство», розуміючи їх як синоніми.

Сутність публічно-приватного партнерства трактують як поєднання найкращих сторін державного і приватного секторів для обопільної вигоди, що за наявності різних видів, форм і сфер застосування роблять його універсальним механізмом реалізації соціально важливих інфраструктурних проектів, створюючи прийнятний баланс ризиків і переваг [4, с. 11]. З погляду відносин права власності публічно-приватне партнерство розглядають як сукупність, фінансових, економічних, організаційних, управлінських і правових відносин, які відбуваються між державними органами і приватними партнерами у межах певної моделі інвестування та форми публічно-приватного партнерства на основі конкретної схеми відносин власності і управління для реалізації окремого проекту [5].

Для України досвід впровадження механізму публічно-приватного партнерства є новим, недостатньо вивченим, проте визнаним перспективним. Про це свідчить прийняття у 2010 році Закону України «Про державно-приватне партнерство», згідно з яким формами здійснення державно-приватного партнерства може бути концесійний договір, договір управління майном, договір про спільну діяльність, а також дозволяється змішана форма договорів, наприклад, управління майном і спільна діяльність [6]. Схвалена в 2013 році «Концепція розвитку державно-приватного партнерства в Україні на 2013-2018 роки» була спрямована на забезпечення конкурентоспроможного соціально-економічного розвитку держави за рахунок упровадження

прогресивного механізму співробітництва між державними органами влади, органами місцевого самоврядування, приватним сектором та інститутами громадянського суспільства [7]. Крім того, після схвалення Закону України «Про концесію» [8] в жовтні 2019 року та внесення змін до Закону України «Про державно-приватне партнерство» Кабінетом Міністрів було розроблено новий порядок проведення аналізу ефективності здійснення державно-приватного партнерства та порядок проведення конкурсу з визначення приватного партнера для здійснення державно-приватного партнерства у формах, інших ніж концесія [9]. Не можемо переконливо стверджувати, що ці зміни в нормативно-законодавчому полі стали поштовхом до зростання обсягів договорів на основі державно-приватного партнерства. Згідно зі статистичними даними, поданими центральними та місцевими органами виконавчої влади в Україні, на початок 2020 року на засадах державно-приватного партнерства укладено 187 договорів, з яких в процесі реалізації було 52 договори, серед них договорів концесії – 34, договорів про спільну діяльність – 16 та інших договорів – 2, а 135 договорів не реалізувалося з причин: закінчення терміну дії – 4 договори, було розірвано 18 договорів і 113 договорів взагалі не виконувалося [10].

Так, авторитетні джерела вказують на те, що позитивне рішення про укладання договору на основі механізмів публічно-приватного партнерства вимагає складання бізнес-плану з доведенням його економічної ефективності і лише 10–15% ініційованих проєктів доцільно впроваджувати. Це пов'язано з потребою оптимізувати розподіл ризиків між державним і приватним партнерами і зробити таке партнерство більш вигідним в порівнянні з тим, яким чином ці послуги нині надаються державними та муніципальними підприємствами [11].

Акцентуючи увагу на соціальній складовій публічно-приватного партнерства зауважимо, що результатом забезпечення взаємовигідного співробітництва є реалізація проєктів як економічного, так і соціального характеру. Результатом партнерства має стати покращення якості життя населення, особливо сільського, вирішення суспільно значущих завдань, прийнятних для всіх учасників партнерства. Тому підтримуємо думку, що публічно-приватне партнерство є одним з найбільш вигідних варіантів реалізації проєктів, необхідних для розвитку сфери туризму [12].

Туристичний сектор залишається одним із найбільш швидкозростаючих в структурі світової економіки. В більшості країн розвинутий туризм вважається одним з найбільш дієвих засобів підвищення рівня життя населення та економічної активності підприємств, що створює позитивний імідж регіону і сприяє розвитку соціально-економічних та бізнесових інтересів [13]. Згідно з даними, оприлюдненими фахівцями Ради з питань подорожей та туризму, на галузь туризму припадає 12 % світового продукту, світовий обсяг зайнятих у цій сфері становить більш як 200 мільйонів працівників. Міжнародний потік туристів у 2010 році становив понад 1 млрд осіб, а в 2020 році прогнозувалося його зростання до 1,6 млрд осіб [14].

Публічно-приватне партнерство передбачає державне втручання в діяльність із залученням суб'єктів економіки регіонів, що дає їм суттєві переваги, зокрема, щодо підвищення ефективності використання обмежених ресурсів туристичної галузі та слугує формою для її подальшого розвитку. Так у туристичній галузі одним із таких видів співпраці є розвиток кластерної моделі, що передбачає поєднання державних програм та приватних проєктів в одній системній моделі, сприяє підвищенню рівня послуг, що надають споживачам, залученню громади до розв'язання соціальних проблем, ефективності використання коштів у регіонах. Основне завдання такого поєднання – досягти якісно нового рівня конкурентоспроможності на ринку туристичних послуг за рахунок спільних бізнес-інтересів та координації дій членів кластера [15, с. 78–79].

Типова модель туристичного кластера включає ряд обов'язкових компонентів: безпосередньо туристичний сектор, що об'єднує туристичні фірми, готельно-ресторанні комплекси, об'єкти рекреаційно-курортного профілю, природно-заповідний фонд; виробничий сектор, який об'єднує виробників туристичної продукції, що мають пряме чи опосередковане відношення до туристичної діяльності; науково-освітній сектор, що включає освітні заклади різних рівнів, на які покладено забезпечення потреби у висококваліфікованих кадрах, та науково-аналітичні установи, які розробляють стратегії розвитку, проводять маркетингові дослідження та рекламні акції; управлінський сектор, який об'єднує фінансові інститути, органи державного управління і влади, органи місцевого самоврядування, громадські об'єднання, які координують діяльність учасників об'єднання та виконують інші функції відповідно до своїх повноважень [16, с. 74].

Введення публічно-приватного партнерства в багатокомпонентну основу туристичного кластера дозволяє досягти додаткового синергетичного ефекту завдяки: координації спільних дій, посиленню обміну інформацією, досвідом, інноваційними технологіями, спільному використанню обслуговуючих інфраструктурних об'єктів; підготовці та підвищенню кваліфікації кадрів туристичного обслуговування; наявності трудових ресурсів відповідної кваліфікації; впровадженню особливих режимів оподаткування, інвестування, правового регулювання, надання субвенцій.

Формування таких кластерів у сфері сільського туризму активізує підприємництво, сприяючи створенню робочих для сільського населення. Саме публічно-приватне партнерство у сфері сільського туризму може розглядатися як важливий чинник соціально-економічного розвитку сільських територій.

Представники Всесвітньої туристичної організації відокремлюють сільськогосподарське підприємництво від безпосередньо туристичного бізнесу та досліджують зміст і специфіку розвитку останнього в комплексі діяльності з надання послуг альпіністського, спортивного, оздоровчого напрямку, організації гірських походів та інших культурно-оздоровчих подорожей [14]. Зарубіжні науковці висловлюють думку, що

це одна з альтернатив для підвищення доходів і потенційної життєздатності малих фермерських господарств і сільських громад [17].

Ми поділяємо підхід, який розглядає тісний взаємовигідний зв'язок між аграрною сферою та туристичною індустрією. Так, сільський туризм вважаємо одним із різновидів аграрного бізнесу, який передбачає використання сільських територій та спрямований на надання специфічних послуг, пов'язаних з історичними, культурними, рекреаційними, побутовими та екологічними ресурсами регіону з метою отримання відповідного доходу. Сільський туризм логічно розглядати як сукупність послуг підприємницького змісту в аграрній сфері, що здійснюється на сільських територіях і спрямований на задоволення попиту споживачів у специфічних туристичних формах відпочинку. Серед ознак сільського туризму виділимо: відкритість простору та близькість до природного середовища; розташування у сільській місцевості; побудова туристичних послуг на особливостях сільського життя, малого підприємництва, відкритого простору, контакту з природою, культурної спадщини; невеликі масштаби підприємницької діяльності, яка здійснюється переважно сім'ями з врахуванням місцевих традицій.

Розвиток сільського туризму є перспективною справою для економіки села, проте стикається з рядом проблемних питань, вирішення яких значною мірою залежить від участі державних органів влади всіх рівнів та може бути вирішено шляхом активізації публічно-приватного партнерства в цій сфері. Серед проблем розвитку сільського туризму виділимо наступні:

1. Неналежне забезпечення функціонування сільського туризму через відсутність досконалої нормативно-правової та законодавчої бази; неузгодження правового механізму легалізації діяльності у цій сфері; неналежну правову регламентацію стандартизації та сертифікації послуг, розробку і впровадження системи страхування ризиків за організації та надання послуг сільського туризму.

2. Відсутність системної державної підтримки малого підприємництва, фермерства та кооперації в галузі сільського туризму, що забезпечує умови їх сталого функціонування, подолання адміністративних бар'єрів на шляху їх розвитку, доступ до фінансових і матеріальних ресурсів [18].

3. Потреба в координації дій регіональних органів влади та адміністрацій муніципальних утворень у комплексному вирішенні завдань щодо розвитку різних видів і напрямів сільського туризму. Доцільним є розробка і затвердження Державної Програми сприяння розвитку сільського зеленого туризму на період 5–10 років, яка б визначала проблеми в цій сфері, формулювала конкретні завдання та інструменти для їх подолання. Інституційне середовище стане більш досконалим та ефективним, якщо його доповнять і конкретизують дії та рішення органів місцевої влади і самоврядування. Це актуально для сфери сільського туризму, напрями розвитку якого завжди є локалізованими та визначаються мірою участі у цьому процесі місцевої влади та сільських громад [19].

4. Недостатня інформованість сільських жителів про можливості розвитку сільського туризму, слабка участь місцевих органів у позиціонуванні туристичних проєктів, відсутність спеціалізованих консалтингових структур, що надають системну допомогу в організації даного сектору туризму. Покращення інформаційного забезпечення організації сільського туризму, зокрема, впровадження інформаційних технологій, дозволять створити масштабний ринок сільського туризму, в тому числі у віртуальній формі.

5. Недостатньо розвинена інфраструктура, низький рівень ресурсного забезпечення регіонів та, безпосередньо, селян, бажаючих займатися організацією сільського зеленого туризму, відсутність кваліфікованих кадрів, слабка розвиненість дорожньої мережі в сільській місцевості вимагає участі державних органів у формуванні сприятливого інвестиційного клімату для розвитку сільського зеленого туризму [18].

Частково вирішити проблеми сільських регіонів можливо стимулюванням розвитку туристичного бізнесу на селі. Зокрема, на користь розвитку сільського туризму можна свідчити не лише зростання економічних показників розвитку галузі, але збільшення кількості створених робочих місць, обсягів фінансування, впровадження в практику нових бізнес-проєктів, інвестиційна підтримка економічно слабких регіонів та безпосередньо сіл. Вважаємо, що на користь розвитку підприємництва у сфері сільського туризму свідчить наступне:

1. Переваги у збереженні та створенні нових робочих місць. Грошові потоки підприємств сільського туризму можуть сприяти збереженню робочої сили у таких секторах як роздрібна торгівля, транспорт, медична допомога, готельно-ресторанний бізнес. Також забезпечується додатковий дохід для фермерства, лісництва, рибальства. Збереження робочих місць підтримує життєздатність малих громад та має вирішальний вплив на розвиток сільських територій. Вивчення досвіду розвитку сільських територій ряду європейських країн свідчить про значну роль туризму у процесах забезпечення сільських жителів робочими місцями. Типовим є працевлаштування місцевих жителів у готелях та закладах громадського харчування, транспорті, роздрібній торгівлі та експлуатаційній діяльності.

2. Сільський туризм розширює можливості для суміжних сфер бізнесу. Підприємства малого бізнесу, що прямо не пов'язані зі сферою туризму, мають змогу отримати вигоду від туристичної активності, розвиваючи тісні зв'язки з туристичними об'єктами, де місцеві продукти можуть бути використані як частина туристичної пропозиції. Сільський туризм сприяє розширенню підприємництва, задовольняючи потреби туристів у сфері гостинності, рекреаційних заходів, мистецько-художніх та ремесельних витворів, рибальстві, мисливстві.

3. Диверсифікація джерел доходів громади є важливим аспектом у багатьох регіонах України. Так, гірські регіони в останні роки зазнали серйозних соціально-економічних проблем. Причиною цього стала

тотальна вирубка дерев, падіння цін, зниження попиту на деревину. Підприємництво у сфері сільського туризму може розширити спектр бізнес-проектів щодо лісового господарства шляхом диверсифікації джерел доходів для сільських громад з переорієнтацією на використання особливих якостей лісових насаджень для відпочинку.

4. Туризм сприяє формуванню позитивного іміджу та солідарності в громадах, активізує особистісні та сімейні зв'язки членів громад. Основою для солідарності громади виступає спільний культурний фон, традиції та звичаї громад. Важливу роль у формуванні іміджу громади мають сільські музеї як важливі осередки сільської культури, інші історико-культурні пам'ятки та архітектурні об'єкти, які можуть використовуватись у сучасних умовах творчо та рентабельно.

5. Мистецтво та ремесла займають особливе місце в культурній спадщині регіонів і націй. Ряд вчених переконані, що саме туризм сприяє поширенню та збереженню народних витворів мистецтва та ремесла шляхом їх продажу туристам. Багато громад використовують фестивалі мистецтв та ремесел як механізм маркетингу, щоб зберегти та розширити туристичний бізнес на своїй території [18].

6. Збереження ландшафтів стає все більш важливим для охорони природної спадщини. Сільські краєвиди мають вирішальне значення для сільського туризму, однак, здійснення туристичної діяльності є життєво важливою для збереження ландшафтних заповідників, що приносить економічну вигоду, робочі місця, фінансові можливості для підтримки на належному рівні традиційних ландшафтів та рекреаційних зон. Важливою є участь місцевих комунальних служб та органів влади, які впливають на формування дорожнього руху, обслуговування каналізації та утилізації сміття може допомогти знизити навантаження від туризму на екологію. Саме такі заходи формують імідж території, що важливо для збереження природних ландшафтів, місцевого населення та бізнесу.

Доцільно посилювати впровадження механізмів публічно-приватного партнерства в сферу сільського туризму шляхом розробки стратегічних планів розвитку туризму в сільських регіонах та неміських населених пунктах. Стратегічне планування передбачає оцінку туристичних активів, слабких місць та екологічних умов. Після огляду ринкових потреб, в довгостроковому плані розглядається як краще розвивати приватний бізнес з урахуванням інтересів громад, управляти окремими сферами туризму та екосистемами. У планах фіксують вимоги до інфраструктури, управління трафіком, створення нових підприємств, підготовки фахівців туристичного бізнесу та маркетингові методи. На рівні виконання стратегічних планів деталізується інформація щодо проблем, пов'язаних з інтерпретацією історико-культурної спадщини, методами заохочення нових туристів, дієвістю кооперованих маркетингових схем, схемами руху сільського громадського транспорту, збереженням історичних будівель та шляхами успішної інтеграції природоохоронних територій у туристичну діяльність.

Успішне запровадження публічно-приватного партнерства розширює можливості участі малих підприємств в гостинності, громадському харчуванні, позиціонуванні історичної та культурної спадщини, управлінні потоками туристів, організації фестивалів заходів, у будівництві туристичних об'єктів. Втручання громади та співробітництво між громадами та туристичним бізнесом – це прерогатива сільських громад, на базі яких проводиться сільський туризм. Вони можуть вкладати місцеві капітальні інвестиції в туристичну сферу, зменшити конфлікт інтересів між туристами та місцевими жителями, сприяти проведенню сільських свят, залучаючи до їх відвідування туристів через некомерційну рекламу. Як доводить практичний досвід, участь громадськості в окремих проектах може бути цінною й успішною, в той час як в інших – неефективною, оскільки партнерство у сфері сільського туризму має можливості для розвитку не у всіх сільських районах. Так, місцевий вплив туризму сильно відрізняється серед сільських регіонів і залежить від багатьох чинників, включаючи підприємницьку ініціативу, кваліфікацію трудових ресурсів, природні характеристики та сезонність. Застосування механізмів публічно-приватного партнерства у сільському туризмі пропонує потенційні рішення для багатьох проблем, що стоять перед сільською місцевістю, а результати таких проектів залежать від реалізації місцевих ініціатив, здатних на досягнення їх потенційних вигод.

Наскільки переваги публічно-приватного партнерства у сфері сільського туризму реалізуються, залишається предметом наукової дискусії. Звичайно, існує досвід, який підтверджує, що як засіб економічного зростання та диверсифікації видів діяльності, туризм може зробити вагомий внесок до сільських доходів як на рівні туроператорів, так і більш широко в місцевій економіці. Туристичні події в сільській місцевості активізують бізнес, доходи та зайнятість місцевого населення і сприяють соціально-економічному розвитку. Туризм може бути важливим джерелом створення робочих місць для сільських громад, він пропонує не тільки ділові можливості місцевим жителям, але також покращує якість життя громади. Туризм також може підтримувати місцеву культуру в сільській місцевості, шляхом заохочення відновлення місцевих та регіональних історичних пам'яток [20].

Проте, здебільшого, сільські громади не можуть скористатися всіма перевагами індустрії туризму через відсутність достатньої інфраструктури для підтримки цілорічного відвідування туристами. Сільські туристичні підприємства, зазвичай, невеликі та забезпечують сезонний ринок, що створює ряд проблем для розвитку сільського туризму. Водночас, не всі сільські райони є привабливими для сільського туризму, значна частина з них мають проблеми з наявністю достатньої кількості житлових приміщень, набором необхідних продуктів та послуг для туристів.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Отже, вважаємо, що сільський туризм може стати одним з шляхів забезпечення соціально-економічного зростання

сільських територій. Маючи значний потенціал для розвитку, галузь сільського туризму стикається з рядом проблем, вирішити які пропонуємо шляхом застосування механізмів публічно-приватного партнерства за наступними напрямками:

1. Зростання зацікавленості громади в розвитку сільського туризму через механізм публічно-приватного партнерства. Для того щоб місцевість стала туристичною локацією для сільського туризму, а не просто тимчасовою зупинкою, необхідною є системна мережа туристичних об'єктів, заснованих на укладанні спільних угод між суб'єктами публічного та приватного секторів. Активна участь громади є ключовим елементом цього процесу.

2. Розвиток туристичного продукту (планування туризму, формування інфраструктури). Цей процес має включати планування розвитку туризму, інвестиції в туризм, інфраструктуру та низку заходів для задоволення різноманітних смаків туристів. Діяльність громади має бути спрямована на підтримку розвитку інфраструктури сільського туризму, шляхом сприяння, просування, підтримки та надання технічної допомоги у розбудові туристичної локації.

3. Доступність транспортної мережі. Туристичні об'єкти в сільській місцевості мають бути легко доступними потенційним відвідувачам завдяки надійній транспортній системі, відновлення якої лежить в межах можливостей не лише місцевих органів влади, а й реалізації загальнодержавних програм розвитку інфраструктури регіонів.

4. Створення туристично-інформаційних центрів. Сільські громади повинні мати інформаційно-візитні центри, де туристи зможуть отримати інформацію про місцеві туристичні принади, наявні туристичні маршрути, транспортну та торгівельну мережу, місця проживання, харчування тощо. На сьогодні особливу роль у розвитку сільського туризму відіграють маркетингові комунікації, тобто система просування продукту на ринку. Основним складником сучасних маркетингових комунікацій є мережа Інтернет [21]. Це може допомогти забезпечити додаткові послуги для туристів, включаючи формування напрямів підвищення обізнаності щодо місць сільського туризму, історико-культурних заходів, національних етнокультурних, побутових, релігійних особливостей громад.

5. Інформаційне забезпечення бізнес-структур про розвиток туристичного ринку. На сьогодні досить важко отримати інформацію про ринок сільського туризму. Досліджувана інформація має включати професійні характеристики суб'єктів туристичного ринку, географію відвідувачів (туристів), спосіб їх життя, мету подорожі тощо. Типовими проблемами, з якими стикаються інвестори у сільській місцевості є відсутність достовірної інформації щодо: створення туристичних інформаційних центрів, розвиток дорожньої інфраструктури, покращення роботи громадського транспорту, навчання бізнес-навичкам у туризмі [22].

6. Презентація регіональних туристичних брендів. Ідентифікація туристичного бренда може підвищити рівень поінформованості про туристичну локацію серед визначеного цільового ринку. Бренд має об'єднати всі функціональні та емоційні вигоди під одною ідентичністю (імідж та позиціонування туристичної території), щоб створити незабутнє враження у туриста.

7. Розвиток системи фінансової підтримки малого підприємництва та кредитування малого підприємництва спеціалізованими банківськими установами, мікрокредитування. Підприємствам сільського туризму необхідно забезпечити креативні способи підтримки фінансування сільського туризму, що дозволить максимально збільшити та використати існуючі маркетингові зусилля. Довгострокова стійкість туризму спирається на стійке фінансування громад та туристичного бізнесу, що максимізує їх переваги та мінімізує витрати.

8. Проведення наукових досліджень та розробок у сфері сільського туризму. Майже у всіх галузях бізнесу дослідження та розробки передбачають партнерство між публічним та приватним секторами. Необхідність партнерства дуже важлива для досягнення успіху у сільському туризмі. Сільський туризм зростає в умовах партнерства у державному секторі, який може координувати діяльність. Оскільки багато заходів сільського туризму проходять у громаді, необхідним є детальне дослідження екологічного та туристичного потенціалу, зокрема ландшафту, охорони природи та культурної спадщини, структурування сільської економіки від первинної продукції до сектору послуг. Дослідження в таких сферах можуть допомогти більшості бізнес-ініціатив сільського туризму.

9. Управління та контроль у туристичній сфері. Проведення дослідження туристичного ринку необхідне для оцінки управлінських, контрольних та операційних питань, що пов'язані із підприємницькою діяльністю у сфері сільського туризму. Оцінку необхідно проводити з погляду збереження та створення робочих місць, диверсифікації видів туристичної діяльності, рівня задоволеності туристів, кваліфікаційних вимог до робочої сили, екологічного захисту та участі громадськості у розвитку сільського туризму.

Результативність реалізації запропонованих заходів може бути предметом додаткових досліджень. Плануємо продовжити вивчення започаткованої нами тематики в цій науковій праці з врахуванням досвіду зарубіжних країн у вирішенні оголошених проблем.

Список літератури.

1. Державна цільова соціальна програма розвитку в Україні спортивної та туристичної інфраструктури у 2011-2022 роках. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/707-2011-%D0%BF#n12>
2. Папп В. В., Бошота Н. В. Розвиток підприємництва у сфері сільського зеленого туризму. *Економіка та суспільство*. 2017. Вип. 13. С. 892–898. URL: http://www.economyandsociety.in.ua/journal/13_ukr/249.pdf

3. Grimsey D., Lewis M.K Public Private Partnerships and Public Procurement. *A Journal of Policy Analysis & Reform*, vol. 14, no 2, 2007, pp. 171-188.
4. Грищенко С. Підготовка та реалізація проектів публічно-приватного партнерства: Практичний посібник для органів місцевої влади та бізнесу. К., ФОП Москаленко О.М., 2011. 140 с.
5. Залознова Ю. С., Бутенко Н. В., Петрова І. П. Публічно-приватне партнерство в Україні: стан, проблеми та перспективи розвитку. *Економічний вісник Донбасу*. 2016. № 2(44). С. 21-28.
6. Про державно-приватне партнерство. Закон України зі змінами № 155-IX від 03.10.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2404-17/ed20191020#Text>
7. Про схвалення Концепції розвитку державно-приватного партнерства в Україні на 2013-2018 роки. Постанова Кабінету Міністрів України № 739-р. від 14.08.2013. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/739-2013-%D1%80#Text>
8. Про концесію. Закон України № 157-IX від 03.10.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/155-20#Text>.
9. Про внесення змін до Порядку проведення аналізу ефективності здійснення державно-приватного партнерства. Постанова Кабінету Міністрів України № 294 від 22.04.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/294-2020-%D0%BF#Text>
10. Стан здійснення ДПП в Україні. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=9fc90c5e-2f7b-44b2-8bf1-1ffb7ee1be26&title=StanZdiisnenniaDppVUkraini&isSpecial=true>
11. Державно-приватне партнерство: час вчитися на помилках. URL: https://zn.ua/ukr/macrolevel/derzhavno-privatne-partnerstvo-chas-vchitisya-na-pomilkah-289689_.html
12. Козловський Є. В., Ткаченко Т. І. Особливості управління проектами в сфері туризму на основі застосування механізмів державно-приватного партнерства. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. № 9. С. 78–82.
13. Івашова Л.М. Державно-приватне партнерство у сфері туризму як дієвий механізм забезпечення сталого розвитку економіки країни і регіонів. *Публічне управління та адміністрування*. 2018. № 1. С. 52–61. URL: <http://customs-admin.umsf.in.ua/archive/2018/1/8.pdf>
14. Офіційний сайт Всесвітньої туристичної організації. URL: <http://unwto.org>.
15. Скляр Г. П., Литвин О. М. Свідомий розвиток державно-приватного партнерства у сфері туризму в умовах євроінтеграції. Управління розвитком соціально-економічних систем у новій економіці: монографія. Полтава: ПУЕТ, 2015. 397 с.
16. Скляр Г. П. Модернізація туризмознавства: теорія і практика партнерства: монографія / за заг. ред. Г.П. Скляра. Полтава: ПУЕТ, 2015. URL: <http://dspace.uccu.org.ua/bitstream/123456789/7240/3/%D0%9C%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%84%D1%96%D1%8F.pdf>
17. Nilsson. P. Staying on farms; an ideological background. *Annals of Tourism Research*. 2002. № 29. P. 7–24.
18. Бондаренко В. Сільський зелений туризм Вінниччини: проблеми та перспективи розвитку. *Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки*. 2015. Вип. 40(1). С. 12–19. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Znpchdtu_2015_40%281%29_4
19. Туєва О. М. Організаційно-правові заходи забезпечення діяльності у сфері сільського зеленого туризму. *Актуальні питання публічного та приватного права*. № 2. 2017. С. 29–34. URL: http://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/13303/1/Tueva_29-34.pdf
20. Дармостук Д. Г. Роль зеленого туризму у розвитку сільських територій. *Державне будівництво*. 2016. № 2. URL: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/db/2016-2/doc/2/05.pdf>
21. Тищенко С.В. Сільський зелений туризм у контексті розвитку нетрадиційної форми господарювання. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Вип. 8. 2018. С. 293–300. URL: <http://gj.kherson.ua/archive/8/45.pdf>
22. Степанюк О. О., Бабікова К. О., Ісаєнко В. М. Роль інформаційних технологій в організації сільського зеленого туризму. *Збалансоване природокористування*. 2016. № 1. С. 58–61. URL: <http://er.nau.edu.ua:8080/bitstream/NAU/38681/1/%d1%81%d1%82%20.pdf>

References.

1. The Verkhovna Rada of Ukraine (2011) “State target social program for the development of sports and tourist infrastructure in Ukraine in 2011-2022”, available at: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/707-2011-%D0%BF#n12> (Accessed 02 July 2020).
2. Papp, V. V. and Boshota, N. V. (2017), “Entrepreneurship development in the field of rural green tourism”, *Ekonomika ta suspilstvo*, [Online], no. 13, available at: http://www.economyandsociety.in.ua/journal/13_ukr/249.pdf (Accessed 04 July 2020).
3. Grimsey, D. and Lewis, M. K. (2007), “Public Private Partnerships and Public Procurement”, *A Journal of Policy Analysis & Reform*, vol. 14, no 2, pp. 171-188.
4. Hryshchenko, S. (2011), *Pidhotovka ta realizatsiia proektiv publichno-pryvatnoho partnerstva: Praktychnyi posibnyk dlia orhaniv mistsevoi vlady ta biznesu* [Preparation and implementation of public-private partnership projects: A practical guide for local governments and businesses], FOP Moskalenko O. M., Kyiv, Ukraine.

5. Zaloznova, Yu. S, Butenko, N. V. and Petrova I. P. (2016), Public-private partnership in Ukraine: state, problems and prospects of the development, *Ekonomichnyi visnyk Donbasu*, vol. 2(44), pp. 21-28.
6. The Verkhovna Rada of Ukraine (2019), The Law of Ukraine “On public-private partnership”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2404-17/ed20191020#Text> (Accessed 04 July 2020).
7. Cabinet of Ministers of Ukraine (2012), “Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine “On approval of the Concept for the development of public-private partnership in Ukraine for 2013-2018”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/739-2013-%D1%80#Text> (Accessed 04 July 2020).
8. The Verkhovna Rada of Ukraine (2019), The Law of Ukraine “About the concession”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/155-20#Text>. (Accessed 04 July 2020).
9. Cabinet of Ministers of Ukraine (2020), “Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine “About modification of the Procedure for carrying out the analysis of efficiency of implementation of public-private partnership”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/294-2020-%D0%BF#Text> (Accessed 04 July 2020).
10. Ministry of Economic Development, Trade and Agriculture of Ukraine (2020), “The state of PPP implementation in Ukraine”, available at: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=9fc90c5e-2f7b-44b2-8bf1-1ffb7ee1be26&title=StanZdiisnenniaDppVUkraini&isSpecial=true> (Accessed 04 July 2020).
11. ZN, UA (2020), “Public-private partnership: time to learn from mistakes”, available at: https://zn.ua/ukr/macrolevel/derzhavno-privatne-partnerstvo-chas-vchitisya-na-pomilkah-289689_.html (Accessed 03 July 2020).
12. Kozlovskiy, Ye. V. and Tkachenko, T. I. (2019), “Features of project management in the field of tourism based on the use of public-private partnership mechanisms”, *Investytsii: praktyka ta dosvid*, [Online], vol. 9, available at: http://www.investplan.com.ua/pdf/9_2019/15.pdf (Accessed 04 July 2020).
13. Ivashova, L. M. (2018), “Public-private partnership in the field of tourism as an effective mechanism for sustainable development of the economy of the country and regions”, *Publichne upravlinnia ta administruvannia*, [Online], vol. 1, available at: <http://customs-admin.umsf.in.ua/archive/2018/1/8.pdf> (Accessed 06 July 2020).
14. The official site of the World Tourism Organization (2020), available at: <http://unwto.org>. (Accessed 05 July 2020).
15. Skliar, H. P. and Lytvyn, O. M. (2015), Svidomyi rozvytok derzhavno-pryvatnoho partnerstva v sferi turyzmu v umovakh yevrointehratsii. Upravlinnia rozvytkom sotsialno-ekonomichnykh system u novii ekonomitsi: monohrafiia. [Prominent development of public-private partnership in the field of tourism in the context of European integration. Management of socio-economic systems in the new economy: a monograph], PUET, Poltava, Ukraine.
16. Skliar, H. P. (2015), “Modernizatsiia turyzmoznavstva: teoriia i praktyka partnerstva: monohrafiia”, [Modernization of tourism: theory and practice of partnership: a monograph], PUET, Poltava, Ukraine, available at: <http://dspace.uccu.org.ua/bitstream/123456789/7240/3/%D0%9C%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%84%D1%96%D1%8F.pdf> (Accessed 06 July 2020).
17. Nilsson, P. (2002), “Staying on farms; an ideological background”, *Annals of Tourism Research*, no 29. pp. 7–24.
18. Bondarenko, V. (2015) “Rural green tourism of Vinnytsia region: problems and prospects of development”, *Zbirnyk naukovykh prats Cherkaskoho derzhavnoho tekhnolohichnoho universytetu, Seriia: Ekonomichni nauky*, [Online], vol. 40(1), available at: http://www.investplan.com.ua/pdf/9_2019/15.pdf (Accessed 06 July 2020).
19. Tuieva, O. M. (2017), “Organizational and legal measures to ensure activities in the field of rural green tourism”, *Aktualni pytannia publichnoho ta pryvatnoho prava*, [Online], vol. 2, available at: http://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/13303/1/Tueva_29-34.pdf (Accessed 08 July 2020).
20. Darmostuk D. H. (2016), “The role of green tourism in the development of rural areas”, *Derzhavne budivnytstvo*, [Online], vol. 2, available at: <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/db/2016-2/doc/2/05.pdf> (Accessed 07 July 2020).
21. Tyshchenko, S. V. (2018), “Rural green tourism in the context of the development of non-traditional forms of management”, *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu*, [Online], vol. 8, available at: <http://gj.kherson.ua/archive/8/45.pdf> (Accessed 09 July 2020).
22. Stepaniuk, O. O., Babikova, K. O. and Isaienko, V. M (2016), “The role of information technology in the organization of rural green tourism” *Zbalansovane pryrodokorystuvannia*, [Online], vol. 1, available at: <http://er.nau.edu.ua:8080/bitstream/NAU/38681/1/%d1%81%d1%82%20.pdf> (Accessed 09 July 2020).

Стаття надійшла до редакції 19.08.2020 р.